

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KREITI YA 12

SEPEDI LELEMETLALELETŠO LA PELE (FAL)

LEPHEPHE LA BOBEDI (P2)

DIBOKWANE/HLAKOLA 2018

MEPUTSO: 70

NAKO: Diiri tše 2

Palomoka ya matlakala a dipotšišo ke 17.

DITAELO LE TSHEDIMOŠO

1. Badišiša ditaelo ka šedi pele o thoma go araba dipotšišo.
2. O se ke wa leka go bala lephephe ka moka. Lebelela diteng letlakaleng le le latelago gomme o laetše dinomoro tša dipotšišo tša dingwalo tšeo o di badilego. Ka morago ga moo, bala dipotšišo gomme o kgethe tšeo o nyakago go di araba.
3. Lephephe le arotšwe ka DIKAROLO TŠE NNE:

KAROLO YA A:	Padi	(35)
KAROLO YA B:	Tiragatšo/Terama	(35)
KAROLO YA C:	Kanegelokopana	(35)
KAROLO YA D:	Theto	(35)
4. Araba dipotšišo TŠE PEDI fela go tšwa dikarolong TŠE PEDI.

KAROLO YA A:	PADI	Araba dipotšišo KA MOKA.
KAROLO YA B:	TIRAGATŠO/TERAMA	Araba dipotšišo KA MOKA.
KAROLO YA C:	DIKANEGELOKOPANA	Araba dipotšišo KA MOKA.
KAROLO YA D:	THETO	Araba dipotšišo KA MOKA.
5. Diriša lenaneotekolo.
6. Latela ditaelo ka šedi go KAROLO YE NNGWE le YE NNGWE.
7. Nomora dikarabo tša gago go swana thwii le ka fao dipotšišo di nomorilwego ka gona ka gare ga lephephe la dipotšišo.
8. Thoma KAROLO YE NNGWE le YE NNGWE letlakaleng LE LEFSA.
9. Kakanyo mabapi le taolo ya nako:
Šomiša tekano ya metsotso ye e ka bago ye 60 KAROLONG YE NNGWE le YE NNGWE.
10. Ngwala ka bothakga, ka mongwalo wa go balega.

LENANEOTEKOLO:

KAROLO YA A: PADI		
Araba dipotšišo KA MOKA.		
NOMORO YA POTŠIŠO	MEPUTSO	NOMORO YA LETLAKALA
1. <i>Kgati ya moditi</i>	35	5
2. <i>Dilo tšela ke batho</i>	35	7
KAROLO YA B: TIRAGATŠO/TERAMA		
Araba dipotšišo KA MOKA.		
3. <i>Di šitile Phaahla</i>	35	9
4. <i>Ga le batswadi ba selo</i>	35	11
KAROLO YA C: KANEGELOKOPANA		
Araba dipotšišo KA MOKA.		
5.1 'Bogadi ke petse'	18	13
LE		
5.2 'O mo tšhabe parapara'	17	14
KAROLO YA D: THETO		
Araba dipotšišo KA MOKA.		
6.1 'Motsemollakoma'	18	15
LE		
6.2 'Matete a lefase'	17	16

LENANETEKOLO/LENANETSHWAYATSHWAYO

Dira leswao (✓) go lenanetekolo le le latelago go kgonthišiša ge e ba o lateletše ditaelo gabotse.

KAROLO	NOMORO YA POTŠIŠO	PALO YA DIPOTŠIŠO TŠEO DI ARABJAGO	LESWAO (✓)
A: Padi	1–2	1	
B: Tiragatšo/Terama	3–4	1	
C: Kanegelokopana	5.1–5.2	1	
D: Theto	6.1–6.2	1	

HLOKOMELA: Kgonthišiša gore o arabile dipotšišo go tšwa dikarolong TŠE PEDI fela.

KAROLO YA A: PADI**POTŠIŠO YA 1: KGATI YA MODITI – OK Matsepe**

Bala ditsopolwa tše ka šedi gore o tle o kgone go araba dipotšišo.

1.1 SETSOPOLWA SA A

Di ile go tsenelela ka mogopolong le mokong gammogo le ka mading a Mmatshela, a se ke a tseba gore na o a lora goba o hloma bjang. O ile mo a inagannego gabotse a bona go se bokaone bjo bo phalago gore a ba imetše ka go ikgaša bogadi. Gobagobane ke wa tšeo o dirile gore a tsene ka kgoro le sefero ka sekgalela , a direlela gore a bonwe ke mang le mang gobane go lala o re kgoro le sefero di kae, ke go tšhaba go itebanya le mabothata. Go fihleng ga gagwe o be a nnošinoši go etša letšatši lela a belegwego ka lona go laetša gore o be a fahletše, le go beanywa o be a se a beanywa, ešita le go itšhela ka malladigwegwe o be a se a itšhela!	5
Ba ka lapeng ba ile ge ba bona a tsena ka ntle ga go kokota, ba lemoga gore lehono gona yo e lego phokgo ya dikgati o tla iponatša makgatheng a gagwe le batswadi ba lesea lela ... ya re le go dula a sešo a dula, a ema mojako a re:	10
'Nkgotlelele, tla mo!	
'Nna?'	15
'Anthe, go na le boNkgotlelele ba bakae ka <i>mo lapeng la ka?</i> Nkgotlelele, tla mo!'	
'O reng o hloka le go upše wa re <u>tatagongwana</u> , ge o tloge o re Nkgotlelele?'	

[Letl.125]

- 1.1.1 Tšweletša ka mokgwa wo Nkgotlelele le Mmatshela ba tswalanago ka gona. (1)
- 1.1.2 Efa tikologo ya ditiragalo tša padi ye. Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (3)
- 1.1.3 Ke thulano ya mohuta mang ye e tšwelelago setsopolweng se? Tiiša ka dintlha TŠE PEDI. (3)
- 1.1.4 Tšweletša semelo sa Mmatshela go ya ka setsopolwa se, gomme o fahlele ka lebaka. (2)
- 1.1.5 Šomiša tsebo ya gago ya padi ye go tšweletša bokamorago bja ditiragalo tša setsopolwa se. (1)
- 1.1.6 Hlaloša moya wo o fokago setsopolweng o be o fahlele ka ntlha E TEE. (2)
- 1.1.7 Kgopolokgolo yeo e tšweletšwago ke lentšu le le kotofaditšwego ke efe? Efa dintlha TŠE PEDI. (2)
- 1.1.8 Mongwadi o dirišitše kgethollo ge a anega ka baanegwa: Nkgotlelele le Mmatshela. Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (2)
- 1.1.9 Ke molaetša ofe wo o rwelwego ke polelo ya Mmatshela ye e ngwadilwego ka moseka (sekamišitšwego). Fahlela karabo ya gago ka dintlha TŠE PEDI. (2)

LE

1.2 **SETSOPOLWA SA B**

... Nkgotlelele yena a thabetše ge mothešana yola a sepetše. Ba ile ge ba mo hlekesetša ba mmošiša gore mokgwa ke eng, a re: ...	
'Nna ke be ke tšeela gore le a itlaišetša, anthe ruri lena le tiišitše.'	
'Re ka go kgopelela yena gabotse ra be ra go botša, ra ikgata mohlala ra kgopela go nyala, ra bipa mabele ya ba mehlaba etšwe o lebetše, matšatši a nyalano a bewa gomme wa be wa otlā dikgomo ka lebaka la eng le lehono o re hlanogela ka mokgwa wo o sa kwešišegego? Re tshediše gona fao fela.'	5
'Ga go na felo fao ke le tshedišago ntshe ka ntle ga go le botša gore ga ke iše felo ka yena. Naa le kile la bona kae mo <u>kgomo e kilego ya gwerana le pokolo</u> ? Ke bohloa bja mohuta mang bjoo le nkokametšago ka bjona?'	10
'Gabotsebotse o nyaka ge go eba bjang?'	
'Gabotsebotse ke nyaka ge go eba bjang hle gomme ke nyaka mothešana yo a swanago le nna? Ka ge bjale ke le boditše, ge eba le rata go nnyadiša gona dirang ka mokgwa woo ke le botšago ka gona.'	15
'O nyaka lehwepe?'	
'Ga ke lona?'	
'Nnete gona o le nyaka ka maikutlo?'	
'Ke le nyaka ka pelobohloko.'	
	[Letl. 92]

- 1.2.1 Tswalanya ditiragalo tša setsopolwa se le leina la Nkgotlelele ka dintlha TŠE PEDI. (2)
- 1.2.2 Akaretša setsopolwa se ka dintlha TŠE PEDI. (2)
- 1.2.3 Molwantšhwa wa padi ye ke mang? Efa mabaka A MABEDI a go kwagala. (3)
- 1.2.4 Ke thekniki efe yeo mongwadi a e dirišitšego ka mantšu a a thaletšwego? Fahlela karabo ya gago. (2)
- 1.2.5 Tšweletša mohola wa poledišano pading ye. Efa dintlha TŠE THARO. (3)
- 1.2.6 Efa phapantšho yeo e tšwelelago temaneng ya mathomo. (2)
- 1.2.7 '... Nkgotlelele yena a thabetše ge mothešana yola a sepetše', ke polelo ya mongwadi. Tiišetša ntlha ye. (1)
- 1.2.8 Tšweletša tebelelo ya Nkgotlelele go Ntlogele ka dintlha TŠE PEDI. (2)

[35]

POTŠIŠO YA 2: DILO TŠELA KE BATHO – MC Mphahlele

Bala ditsopolwa tše ka šedi gore o tle o kgone go araba dipotšišo.

2.1 SETSOPOLWA SA C

<p>Bašemane ke bathwana ba go tshwenya, ba go fela ba ngapana. Basi le Mukhabudi ba be ba le bjalo. Go kgakala gore Basi ke yena a bego a rumulana. Ruri le ge ba re motho o na le dintwa goba ke ntwadumela, Mukhabudi o be a ka se leke go lwantšha Basi ka mo gabo. Dikwero, mekodutlo le dikgegeo morwa Makhado o be a phela ka tšona. <u>Mahlapa a bo swart goed le veil goed le ona o be a a tiwaetše.</u> Matšatši ga a hlabe ka go swana. E rile ka letšatši le lengwe e le Labohlano mantšiboa Basi a roga Mukhabudi ka mahlapa a go šiiša. Le ge ba fetana ka ngwaga, ka leemo ba be ba lekana. Mukhabudi o be a loile, e le ntsho mašitadišepe mola Basi e le motekatekana.</p>	5 10
<p>Mukhabudi o ile a ipha motho wa gagwe. Bobedi ba ile ba foša matswele ka metswako ya ona, ba ragana ka meletse bjalo ka ditonki. Mafelelong ba ile ba swarana, ba katana ka maatla. Ntshwanyana e ile ya lahla tšhwaanyana ka lefase, ya mo dula godimo. Basi o ile a nelwa ke pula ya sefako sa matswele a a tšwago go Mukhabudi. Sebakeng sa go namola, bašemane ba be ba ipshina ka go boga <i>mosako wa mahala</i>.</p>	15

[Letl. 20]

- 2.1.1 Hlaloša tswalano ya baanegwa ba:
- (a) Basi le Mukhabudi
 - (b) Mukhabudi le Makhado (2)
- 2.1.2 Tšweletša nako le lefelo la ditiragalo tša setsopolwa se. (2)
- 2.1.3 Thulano ya setsopolweng ke ya mohuta mang? Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (3)
- 2.1.4 Šomiša tsebo ya gago ya padi ye go tšweletša bokamorago bja ditiragalo tša setsopolwa se ka dintlha TŠE PEDI. (2)
- 2.1.5 Moya wo o fokago ke wa mohuta mang? Tiiša karabo ya gago ka dintlha TŠE PEDI. (3)
- 2.1.6 Ke molaetša ofe wo o tšweletšwago ke ditiragalo tša PADI ye? Efa dintlha TŠE PEDI. (2)
- 2.1.7 Akanya ponelopele ya ditiragalo tša Basi le Mukhabudi ka dintlha TŠE PEDI. (2)
- 2.1.8 Hlaloša kgopolo yeo e tšweletšwago ke mantšu ao a kotofadišwego ka dintlha TŠE PEDI. (2)

LE

2.2 SETSOPOLWA SA D

Mukhabudi o ile a ipotšiša dipotšišo tše mmalwa pele a apola paki ye tšhweu, ya boweithara, a e lahlela fase, a e tšwa ka dikgoro. O rile go dira bjalo a napa a leba dinamelweng, a fihla a swara thekisi ya go leba Turfloop. Ya be e le la mafelelo Mukhabudi a beile leotwana la gagwe ka moo khefing ya Popo. Popo le yena o ile a šala a maketše a nagana gore 5
Boy ya gagwe e ile go mmege maphodiseng gomme ba tla tloga ba tsena, ba tlile go dira dinyakišišo le go tšea moputso wa gagwe wa dibeke tše pedi. Mogerika o ile a napa a kgoboketša badiredi ba gagwe ka moka, a bolela le bona ka setho le botho, a kgopela tshwarelo go bao a kilego a ba kgopiša. O ile a ba tshepiša go ba okeletša meputso go tloga go diranta tše 10
masomepedi go fihla go tše masometharo. Godimo ga moo o ile a ba kgopela gore ge maphodisa a ka fihla a ba botšiša gore ba phedišana bjang, ba ba fetole ka go re: '**gabotse**'. Popo e be e se motho wa go arabišana le badiredi ba gagwe. Seo a bego a se gana e be e le go botšišwa dipotšišo ke modiredi. Bašomi ba be ba swanetše go theeletša 15
seo 'baase' a se bolelago ka ditsebe tše pedi, le go šoma. Le letšatši leo go ile gwa ba bjalo.

[Letl.62–63]

- 2.2.1 Akaretša setsopolwa se ka ntlha E TEE. (1)
- 2.2.2 Tikologo ya setsopolwa se ke ya mohuta mang? Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (3)
- 2.2.3 Molwantšhwa wa padi ye ke mang? Efa mabaka A MABEDI. (3)
- 2.2.4 Hlaloša kgegeo yeo e tšweletšwago ke lentšu le 'gabotse'. (2)
- 2.2.5 Popo ke motho wa mohuta mang? Fahlela karabo ya gago. (2)
- 2.2.6 Efa phapantšho yeo e tšweletšwago ke dikafoko tšeo di thaletšwego. (2)
- 2.2.7 'Mukhabudi o ile a ipotšiša dipotšišo tše mmalwa pele a apola paki ye tšhweu,' ke polelo ya mongwadi. Tiišetša ntlha ye. (1)
- 2.2.8 Kwešišo ya gago ya padi ye e dira gore o be le maikutlo a mohuta mang? Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (3)

[35]

PALOMOKA YA KAROLO YA A: 35

KAROLO YA B: TIRAGATŠO/TERAMA**POTŠIŠO YA 3: DI ŠITILE PHAAHLA – SN Tseke**

Bala ditsopolwa tše ka šedi gore o tle o kgone go araba dipotšišo.

3.1 SETSOPOLWA SA E

(... Ke Lehlanye a nnoši a kokobanego kgorong, dikgopolo tša gagwe ke mabilu ao gare ga ona hlapikgolo go thalago Tlhakolane.)

LEHLANYE: Ge nkabe ke tseba moo rragoTlhakolane a lego ntshe, ke be ke tla ya go mo kgopela gore a mphelesetše lebitleng la badimo ba gabo. Bothata ke gore nka se botšiše mmagwe ka gore o tla re ke a mo kodutla ... Tšhelete ga a sa e kgopela, o fo tšea, dihuswane o di rekišetša boradinama ineng la ka ... 5

NAMELE: *(O bona melomo ya Lehlanye e emaema, monwana o šupašupa, gomme o lemoga gore o bolela a nnoši a sa le kgojana. O a mo tamiša gore a tlogele polelo ya gagwe.)* Tama! Ke dumediša wena Tubatse. 10

LEHLANYE: *(O a phafoga, gomme o dumela a sa lebelele gore o lebiša mang.)* Ke rena re rego a rena ke ao.

NAMELE: ... Hlogo le yena o rometše lentšu go barutiši ka moka gore re tsogele sekolong. 15

LEHLANYE: Ke utswa ka tsebe gore Tlhakolane o bolela le mmagwe bošego ge ke le ka mola leferwaneng la ka, eupša ga se ke kwe gabotse ka ge ba be ba hwenahwena. O ra go re le swanyane ya taba ya bona ga o na le yona morutiši? 20

NAMELE: Ka ge o le mokgalabje, ke bile ke go tshepa, ke tla go fa modu wa yona.

LEHLANYE: O ka no mpha ka botlalo ka ge ke le **monna** nka se botše motho. Mohlomongwe nka phološa yo morwa wa ka.

[Letl. 8–9]

- 3.1.1 Na ditiragalo tša setsopolwa se di diragala kae? Fahlela karabo ya gago ka lebaka. (2)
- 3.1.2 Na ke semelo sefe sa Lehlanye seo se tšweletšwago ke setsopolwa se? Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (3)
- 3.1.3 Efa mešomo YE MEBEDI ya thekniki yeo mongwadi a e šomišitšego ka mantšu ao a ngwadilwego ka mašakaneng? (2)
- 3.1.4 Ditiragalo tša setsopolwa se di tšweletša thulano ya mohuta mang? Tiiša karabo ya gago ka mabaka A MARARO. (4)
- 3.1.5 Na tiragatšo ye e ka bapalega sefaleng? Efa dintlha TŠE THARO. (3)
- 3.1.6 Na ke molaetša ofe wo o tšweletšwago ke lentšu le 'monna' go polelo ya Lehlanye ya mafelelo? Efa dintlha TŠE PEDI. (2)
- 3.1.7 Efa maikutlo a gago mabapi le maitshwaro a Namele. Fahlela ka lebaka. (2)

LE

3.2 **SETSOPOLWA SA F**

MAŠUTŠA:	<i>(O kgopela barutwana go opela temana e tee ya 'Ke na le Modisa ke tla be ke hlokang'. Gomme o bala Beibele ka ga mobjadi, o a rapela, o ruma ka go ba bolediša.)</i> Ke a le dumediša ka moka. Ke rata go le reta le go le leboga ka moo le aperego gabotse ka gona, le tlogo ka nako ka gona, le babaletšego dithuto tša lena ka gona le gona go šomišana le barutiši ba lena gabotse ...	5
	Mesong ye ke amogetše lengwalo la bona le le bose, la leago, le therešo le moya wa go loka. Bjale seo ba se kgopelago rena ba ofisi e šetše e le matšatši re beakanya gore se dirwe. Ge ke bolela ka nako ye, go na le mangwalo a holofetšago gore bosasa ba tla thoma go lokela mohlagase, go gogela meetse ka mo sekolong lego epa melete ya dintlwana tša boširelo tšeo di tlogo tšena meetse le tšona gore di hlatswege ...	10 15
MOKHUŠA:	Aowa, mong wa ka, ga ke sa bolela selo. Ke be ke gopotše go ba fa tše ka moka o šetšego o di boletše ...	
MAŠUTŠA:	<i>(O tšwa kudumela, o išitše matsogo ka morago, o ithekgile ka lebotu, gomme o bolela tše nkego o thabile, a befetšwe.)</i> Pele le phatlalala ka magoro a lena, ke nyaka go gatelela bothakga boitshwarong, bodulong le bjona boikgabišo bja moo motho a dulago ...	20

[Letl. 74]

- 3.2.1 Efa mehola YE MERARO ya poledišano bjalo ka kokwane ye bohlokwa ya tiragatšo ye. (3)
- 3.2.2 Laetša ka mokgwa woo baanegwa ba ba tswalanago ka gona.
- (a) Mokhuša le Mašutša
- (b) Mašutša le Tlhakolane (2)
- 3.2.3 Akaretša setsopolwa se ka dintlha TŠE PEDI. (2)
- 3.2.4 Tšweletša ponelopele ya poledišano ye ka dintlha TŠE PEDI. (2)
- 3.2.5 Tšweletša bokamorago bja ditiragalo tše ka dintlha TŠE THARO. (3)
- 3.2.6 Na sephetho seo se tšerwego ke Mašutša ke sa maleba? Fahlela karabo ya gago ka dintlha TŠE PEDI. (2)
- 3.2.7 Ke thuto efe yeo e tšweletšwago ke poledišano ya setsopolwa se? Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (2)
- 3.2.8 Utolla kgegeophetogo yeo e bontšhwago ke maitshwaro a Mašutša morago ga go hwetša lengwalo la barutwana. (1)

[35]

POTŠIŠO YA 4: GA LE BATSWADI BA SELO – Phillip Mothupi

Bala ditsopolwa tše ka šedi gore o tle o kgone go araba dipotšišo.

4.1 SETSOPOLWA SA G

MOLOKI:	Aowa ga go bothata, Morena Setongwana. Ke be ke kgopela go tsena tabeng ye e ntlišitšego mo ga lena, batho bešo.	
SETONGWANE:	Ao! Moruti Moloki, kgane le tlile ka taba ge le le mo?	
MOLOKI:	Go bjalo, Morena Setongwane.	5
SETONGWANE:	Ge go le bjalo gona e goroše ka gore re go adimile tše pedi tše pedi.	
MOLOKI:	<i>(O a gohlola)</i> Morena Setongwane, ke tlile mo ka ditaba tša phedišano ya lena ka mo lapeng.	
SETONGWANE:	<i>(O a tširoga)</i> O tlile ka ditaba tša phedišano ya rena ka mo lapeng?	10
MOLOKI:	Go bjalo. Morena Setongwane. Yo mohumagadi wa gago <i>(o šupa Nkareng)</i> o tlile kua gae maloba a mpotša gore ga le phedišane gabotse ka mo gae.	
SETONGWANE:	<i>(Go Nkareng)</i> Oo, o tšama o bolela ka nna mo motseng wa Motetema, Nkareng?	15
NKARENG:	Aowa hle tatagoPulane, ke be ke no hlalošetša yo Moruti! ka ga seemo sa ditaba ka mo lapeng le.	
SETONGWANE:	<i>(O lebelela Moloki ka bogale)</i> Moruti! Ge o nyaka go kwana le nna o tlogele go šunyašunya nko ya gago ditabeng tša lapa la ka.	20
NKARENG:	<i>(O a ithapeletša)</i> Aowa tatagoPulane, a ga o tlogele Moruti a hlaloša?	
SETONGWANE:	Wena tswalela molongwana wo wa gago wa go nka! O kwele mang a re ke swanetše go laolwa ke barutinyana ba ba lena ka mo ga ka?	25

[Letl. 38–39]

- 4.1.1 Tšweletša tikologo ya ditiragalo tša setsopolwa se. Fahlela ka mohlala O TEE. (2)
- 4.1.2 Nkareng ke motho wa mohuta mang? Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (3)
- 4.1.3 Tšweletša mešomo YE MEBEDI ya thekniki yeo mongwadi a e šomišitšego go hlaloša ditiragalo tša setsopolwa se. (Ditšhupasefala) (2)
- 4.1.4 Ke ka lebaka la eng Setongwane a thulana le moruti? Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (2)
- 4.1.5 Moya wo o fokago setsopolweng ke wa mohuta mang? Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (3)
- 4.1.6 Na ditiragalo tša papadi ye di ka bapalega sefaleng? Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (2)
- 4.1.7 Hlaloša molaetša wo mogolo wa papadi ye. (2)
- 4.1.8 Kanegelokopana ye e kgalemela tlaišo ya bana. Etšwa tema ka dintlha TŠE PEDI. (2)

LE

4.2 **SETSOPOLWA SA H**

SETONGWANE:	(O a kgathola) O thoma go nkgafela bjale, Nkareng. O kwele mang gore nna ke itše Phafana a kate Pulane?	
NKARENG:	Ke kwele yena Pulane ka boyena.	
SETONGWANE:	A ke re le nna ke kwele ka yena gore Phafana o mo katile.	5
NKARENG:	Bjale o itše go kwa wa dirang? A gona o be o reng o sa mpotše gore ke kgone go iša taba ye maphodiseng?	
SETONGWANE:	Nna ke be ke no ipotša gore Phafana o dirile se ka phošo gomme re swanetše go e boledišana selapa gore re se tlo segwa ke batho.	10
NKARENG:	Taba ya mohuta wo ga se ya go bolelwa selapa, Setongwane, ke ya go ya go ba molao.	
SETONGWANE:	Aowa hle, mogatšake, ka ba molao gona a re lebale. Ke boledišane le Phafane gomme o kwešišitše phošo yeo a ba a ntšha setseka sa go gata molato.	15
NKARENG:	Setseka seo o se neile mang ka gore nna ga se ka se bona?	
SETONGWANE:	R1 000,00 yela ke ilego ka go nea yona e be e le ye nngwe ya selefša sa go tšwa go Phafana.	20
NKARENG:	O moradiana wena Setongwane. A ke re o itše tšhelete yeo ke ya bjala?	
SETONGWANE:	A re tlogele go bolela ka taba ye ka gore re šetše re jetše molato teng.	
NKARENG:	<u>E sego ka ngwanake Setongwane.</u> Nna ke yo hlaba mokgoši maphodiseng. Ke nyaka gore taba ye e tlapele Motetema wo ka moka le goboge.	25

[Letl. 67–68]

- 4.2.1 Efa mehola YE MERARO ya poledišano bjalo ka kokwane ye bohlokwa ya tiragatšo ye. (3)
- 4.2.2 Laetša ka tsela yeo baanegwa ba ba tswalanago ka gona:
- (a) Pulane le Setongwane.
- (b) Pulane le Nkareng. (2)
- 4.2.3 Efa kakaretšo ya setsopolwa se ka dintlha TŠE PEDI. (2)
- 4.2.4 Efa ponelopele ya poledišano ye ka dintlha TŠE PEDI. (2)
- 4.2.5 Tšweletša bokamorago bja ditiragalo tše ka dintlha TŠE THARO. (3)
- 4.2.6 Na sephetho seo se tšerwego ke Nkareng ke sa maleba? Fahlela karabo ya gago ka dintlha TŠE PEDI. (2)
- 4.2.7 Ke thuto efe yeo e tšweletšwago ke tiragatšo ye? Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (2)
- 4.2.8 Tšweletša kgopolo ya Nkareng ka polelo yeo e thaletšwego. (1)

[35]**PALOMOKA YA KAROLO YA B: 35**

KAROLO YA C: KANEGELOKOPANA**POTŠIŠO YA 5: KHUPAMARAMA – Mamphoku Mamabolo****5.1 'BOGADI KE PETSE' – MS Madiba****SETSOPOLWA SA I**

Mafelelong a kgwedi ge Mahlomola a boa gae, Ntholeng o be a tla leka go ntšha dillo tša gagwe, fela ka ge Mahlomola a sa hlwe le yena a nape a mmotše gore kgotlelela di tla fela. Ge Mahlomola a eya go mmagwe le dikgaetšedi, ba mmotše ge Ntholeng a tsoga mosegare bona ba dula ka ngwakong wa ditšhila, yena a hlwekiša phapoši ya gagwe fela a be a ye go nwela teye ka phapošing yeo ya go robalela a be a time mmatswale. Gona moo Mahlomola a nape a be kgakanegong ya gore nnete ke efe maaka ke afe. O be a tla leka go homotša Ntholeng gore a be le kgotlelelo. 5

Mahlomola ka gae ge a be a ba kgala ba be ba mmotša gore yena o kwa mosadi wa gagwe fela bona ga a sa ba iša felo eupša e le bona ba gotšego le yena ebile ba gotše ka mohlako mmogo. Ba be ba lla ka moka gore lenyatšo leo mosadi wa gagwe a ba nyatšago ka lona ke yena a mo lailego gore a ba nyatše ka lona. Ntholeng a napa a rerišana le Mahlomola gore ba nyake moo ba tlogo dula gona gore a katoge muši ... 10

[Letl. 65]

- 5.1.1 Mahlomola le Ntholeng ba tswalana bjang? (1)
- 5.1.2 Temana ya mathomo e tšweletša mohuta ofe wa thulano? Fahlela karabo ya gago. (2)
- 5.1.3 Ditiragalo tša setsopolweng se di diragala lefelong lefe? (1)
- 5.1.4 Efa semelo sa mmagoMahlomola go ya ka setsopolwa se. Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (3)
- 5.1.5 Tšweletša tema yeo e kgathwago ke mongwadi kanegelongkopana ye. Efa dintlha TŠE THARO. (3)
- 5.1.6 Moya wo o tšwelelago setsopolweng se ke wa mohuta mang? Fahlela karabo ya gago. (2)
- 5.1.7 Na leina la Mahlomola le nyalelana bjang le ditiragalo tša kanegelokopana ye? Tiiša karabo ya gago ka mabaka A MABEDI. (2)
- 5.1.8 Ke thuto efe yeo e tšweletšwago ke kanegelokopana ye. Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (2)
- 5.1.9 Sephetho seo se tšerwego ke Ntholeng lefokong la mafelelo la setsopolwa se ke sa maleba? Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (2)

LE

5.2 'O MO TŠHABE PARAPARA' – M Mamabolo

SETSOPOLWA SA J

Gona fao go napile gwa tsoga ntwā ya mahlomahubedu. Mokgalabje Sethekhu o napile a konya Mampara hlogo ka bokamorago bja sethunya seo, monna a gana go topelwa ke bofšega. Ba rile mola ba swanetše gore ba soletane tša ka diatleng tša bona gabotse, banna ba bangwe bao ba bego ba le kgauswi ba ba lamola ...

5

Mokibelong wa yona beke yeo ya gore Mokgalabje Sethekhu a phonyokga diatla tša kgolego le morwa wa gagwe, morwedi wa gagwe wa go latela Kgokološane o napile a fišafiša. Ba re ba sa re ke go fišafiša batho ba kgobe, maoto a thoma go rokologa le go tšwa diphotophoto tša madi. Ba rile ge ba re ba rwalela ngwana sepetlele, ba palelwa ke go diša ge ba nyako tamiša difero tša sepetlele. Hlogo yeo ya bahlaloga e fihlilwe, gwa šala semaka bathong.

10

Bjala bja setšhila bo hlotlilwe, le letšatši la morero la fihla. Ba apotše mašela a maso, ba swana le batho ba bangwe. Lona letšatšing leo, modišana wa go latela morwedi wa Sethekhu, yola wa go ikela boyabosaboe, o napile a lla ka mala ao a mo segago. Ngwana a lla selo sa marumulamegokgo, hle batho! E rile mola a sekamile, bona ba fema gore o tšerwe ke kgoswane. Kganthe ngwana o amogetšwe farong tša badimo babo. Mmallo, Sethekhu wa batho!

15

[Letl. 211]

5.2.1 Go ya ka tsebo ya gago ya kanegelokopana ye, hlaloša kamano ya baanegwa ba:

(a) Sethekhu le Kgokološane.

(b) Khazoro le Mampara.

(2)

5.2.2 Ditiragalo tša setsopolwa se di diragala tikologong ya mohuta mang? Fahlela ntlha ya gago ka mehala YE MERARO.

(4)

5.2.3 Efa molwantšhwa wa kanegelokopana ye.

(1)

5.2.4 Tšweletša sekapolelo seo mongwadi a se šomišitšego go hlaloša ditiragalo tša temana ya bobedi ya setsopolwa se. Fahlela ka mehlala YE MEBEDI.

(3)

5.2.5 Hlaloša mohuta wa thulano yeo e tšwelelago temaneng ya mathomo ya setsopolweng se ka lebaka LE TEE.

(2)

5.2.6 Na ditemana tše pedi tša mafelelo tša setsopolwa se di tletše ka moya wa mohuta mang? Fahlela karabo ya gago.

(2)

5.2.7 Go ya ka tsebo ya gago ya kanegelokopana ye, na mongwadi o atlegile thumong ya kanegelokopana ye? Fahlela ka dintlha TŠE THARO.

(3)

PALOMOKA YA KAROLO YA C: 35

KAROLO YA D: THETO**DIRETO TŠA SESOTHO SA LEBOA – Prof. DM Kgobe****POTŠIŠO YA 6**

Araba dipotšišo TŠE PEDI.

6.1 Bala sereto sa ka tlase gomme o arabe dipotšišo tša go se latela.

Motsemollakoma – NS Puleng

1 O ba phuthile motsekgoparara,
 2 Bangwe ba tsene maleng a naga,
 3 Go epša taamane le gauta ka kholofelo.
 4 Bangwe ke bomapalane, bangwe dikgohletšamollo;
 5 Bangwe ke baapei, bangwe ke balemi ba dirokolwana,
 6 Bangwe ke bahlapetši ba meagomabaibai,
 7 Ba swere tulamešidi gare ga mpa ya bošego,
 8 Magetleng go lahletšwe jase ya setšoni ...
 9 Ba bone kamphetšabeke methepa le masogana,
 10 BoRaisibe le boMatsobane dintepa le makgeswa ba lahlile;
 11 Ba gakantšhitšwe ke ditlabofsa tša ditshehla,
 12 Meriri e otlototšwe e tshotshoma makhura,
 13 Mahlong go ipipilwe ka dipaketsane – dikhupetšasefahlego,
 14 Theka le a robega go fošwa moletse,
 15 Koša godimo e kuketšwe ke mpherehlakana,
 16 *Boausi* matswele a kuketšwe lefaufaug,
 17 Go pepenkišwa moselantšhatšhauma,
 18 Ba re ba o bona masogana ba metše mare,
 19 Ba re batamelakgaetšedi ga o tsebe batho,
 20 Wa ka mokotla o a dutla ke šego sa mabele.
 21 Lesogana pea ga e tloge molomong tshereanyabjaša,
 22 Go ketekwa mokete wa boipshino Motsemollakoma,
 23 Go dutšwe šebešebe go iketlilwe ga go tsehe,
 24 Gae diputswa poso di lebeletše –
 25 Le a hlaba le a dikela ga go nko e tšwago lemina,
 26 Ba meditšwe ke mekgolokwane ya Borwa,
 27 Gae dirathana di kgaphamamina ka tlala,
 28 Dimpana ke marokoroko, malwetši ke malwetši.

[Letl. 54–55]

- 6.1.1 Na sereto se ke sa mohuta mang? Fahlela karabo ya gago. (2)
- 6.1.2 Akaretša temanatheto ya mafelelo ka ntlha E TEE. (1)
- 6.1.3 Tsopola o be o laetše ka dintlha TŠE PEDI mohuta wa poeletšo temanathetong ya mathomo. Efa mohola wa poeletšo yeo. (4)
- 6.1.4 Ke kgopolo efe yeo e tšweletšwago ke moreti ka tšhomišo ya lentšu le '*Boausi*'? Efa dintlha TŠE PEDI. (2)
- 6.1.5 Ke moya wa mohuta mang wo o tšweletšwago ke temanatheto ya bobedi? Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (3)

- 6.1.6 Mo temanathetong ya mafelelo, tsopola mohlala wa sešura o be o laetše dikarolometara tša mothalotheo woo. (2)
- 6.1.7 Efa mehola YE MEBEDI ya tšhomišo ya leswao la (-) mothalotheo wa 13. (2)
- 6.1.8 Ka dintlha TŠE PEDI laetša thuto yeo e tšweletšwago ke methalotheo ye mebedi ya mafelelo. (2)

LE

- 6.2 Bala sereto sa ka tlase gomme o arabe dipotšišo tša go se latela.

Matete a lefase – NS Puleng

- 1 Morena mahlo a ka a mpontšha
- 2 Mabohlatse a atla tšago, Ramaru;
- 3 Ke lebeletše mathoko ka moka a lefase,
- 4 Ka kgotsa ge ke bona mabothakga:
- 5 Dithaba, meboto, meedi dinoka le mawatle,
- 6 Diphoofolo le dimela di kgabišitše naga,
- 7 Dinonyana tša legodimo di fofa sebakabakeng,
- 8 Bošego le mosegare di neana bokoloti.
- 9 Ge tšatši le khuta ka thaba tša bodikela,
- 10 Legodimo le tšhepha ka mebele ya lefaufau,
- 11 Seedi se senala sa wela lefase,
- 12 Tšohle di paka matete le bogolo bjago.
- 13 Bana ba belegwa motsotsong wo mongwe le wo mongwe,
- 14 Lehu le lona le tšere kgang le bophelo.
- 15 O le bopile O le rata lefase,
- 16 Go lona wa hlomela hlogedi la bophelo,
- 17 Gare ga mahlogedi ka moka a tletše,
- 18 Wa kgetha leo o le bopilego ka swantšho sago,
- 19 Go ba mookamedi wa tšhemo ya Edene,
- 20 Taolo ka moka ya ba atleng tšagwe.
- 21 Ge o mo lebelela wa hwetša a hloka molekane,
- 22 Gobane o le Ramaatla wa mo robotša boroko,
- 23 Wa ntšha kgopo ya gagwe wa e hlomela go Efa.
- 24 Sebe se tlile sa mo laka yena motho,
- 25 Wa mo rakela faseng gaeng la dillo,
- 26 Gore ka dikudumela le megokgo,
- 27 A bune seo a se bjetšego;
- 28 Re bjala swiswing re buna pepeneneng.
- 29 Mogaugedi, lerato la gago ke **nyepo**,
- 30 Bao ba go kwerago o ba buša ka toka,
- 31 Bao ba sotlago ba go šala morago,
- 32 Le bona o ba **baletše** matšatši,
- 33 Pelo tša bona o di **hlabiša** ka Moyamokgethwa,
- 34 Tša phafogela bogolo bja Mmušo wago.
- 35 O theile tšohle ka bokgwari le bohlae,
- 36 Wa di buša ka dikga tša tšona ka moka.

[Letl. 52]

- 6.2.1 Tsopola mohlala wa kelelothalo seretong o be o fe le mohola wa yona. (2)
- 6.2.2 Efa sebopego sa ka ntle sa sereto se ka dintlha TŠE THARO. (3)
- 6.2.3 Arola mothalotheo wa 28 ka dikarolometara o be o tšweletše poeletšo ya molawana wa kwano. (2)
- 6.2.4 Tšweletša sekapolelo seo moreti a se šomišitšego mothalotheotong wa 9 o be o hlaloše mošomo wa sona mothalotheotong. (2)
- 6.2.5 Ka dintlha TŠE PEDI efa molaetša wa sereto se. (2)
- 6.2.6 Ke moya wa mohuta mang wo o renago seretong se. Tiiša karabo ya gago ka mabaka A MABEDI. (3)
- 6.2.7 Hlaloša kgetho le tirišo ya mantšu ao a kotofaditšwego temanathetong ya mafelelo. (3)

PALOMOKA YA KAROLO YA D: 35
PALOMOKA YA TLHAHLOBO: 70